Elhuyar Egutegia 2024

Zientzia-emakumeak argira

elhuyar
ezagutuz aldatzea

ISBN: 978-84-947451-9-5

Ana Zubiaga Elordieta

Forua (Bizkaia)
1959

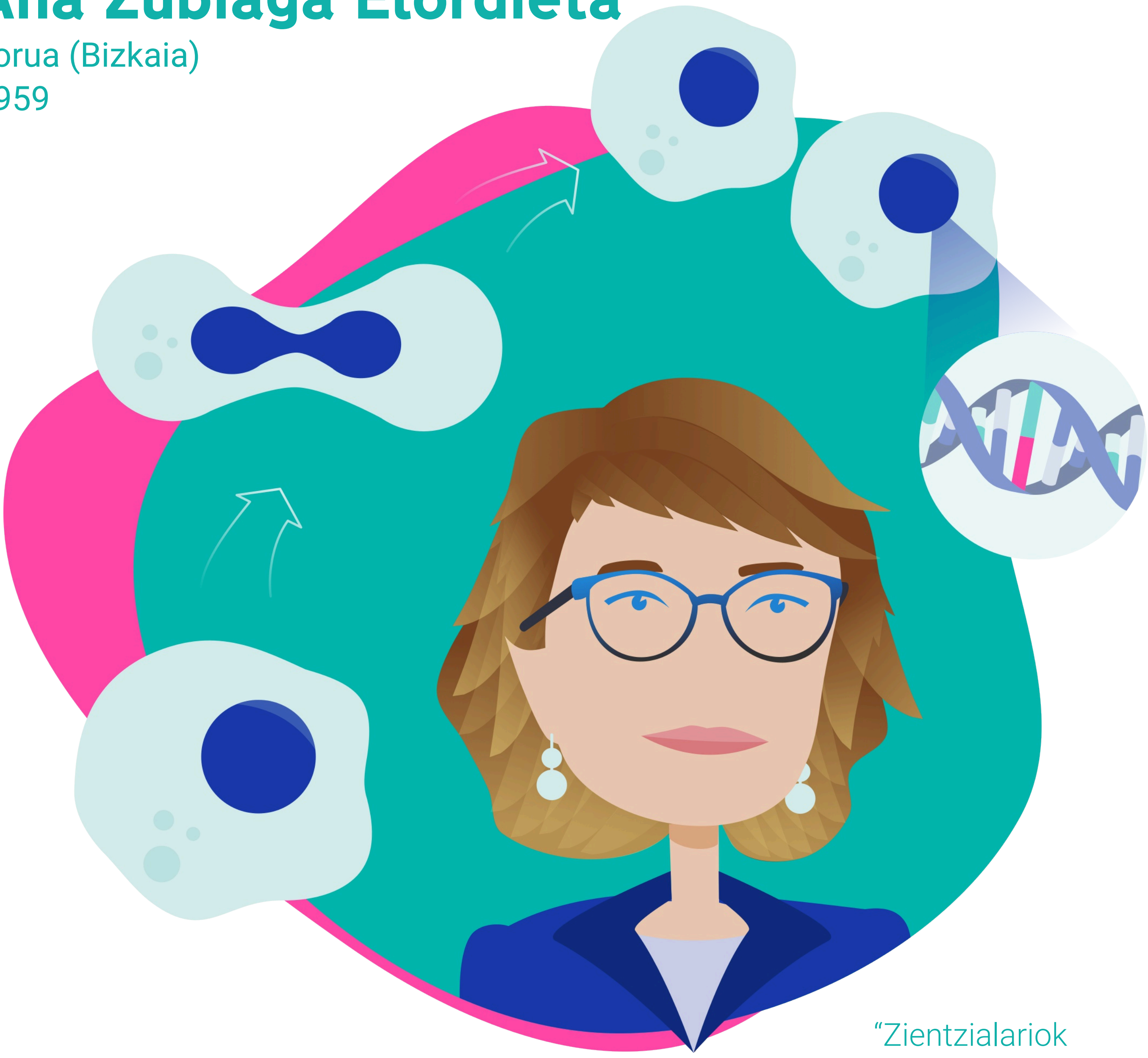

"Zientzialariok
sormenaren pasioa bizi dugu.
Zentzu horretan, artistak ere bagara."

Biologoa

Genetika-irakaslea da EHUn, eta minbiziaren oinarri molekularrak aztertzen dituen ikertzaile-taldea zuzentzen du bertan. Jarduera zabala du biomedikuntzako proiektuen kudeaketan, eta zientzia dibulgatzen ere aritzen da.

2024 • Urtarrila

1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

Jaiegunak: Euskal Herrian — Hego Euskal Herrian — Ipar Euskal Herrian — Araban — Bizkaian eta Gipuzkoan — Nafarroan

Angela Saini

Londres (Erresuma Batua)
1980

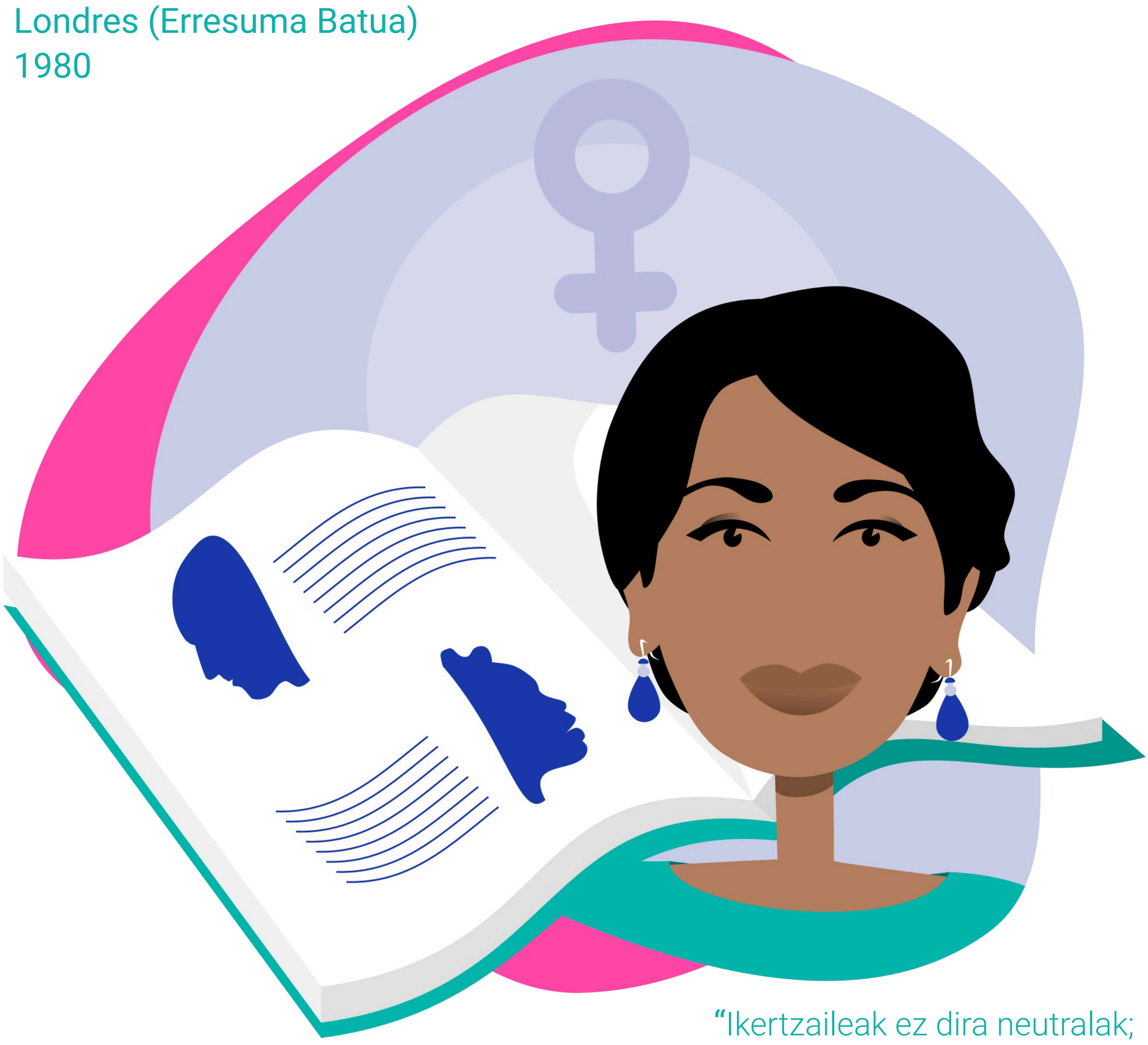

"Ikertzaileak ez dira neutralak;
edozein pertsonak bezala, euren bizipenak
dituzte, eta horrek eragina du haien ikerketetan."

Zientzia-kazetaria

Izan, ingeniaria da, baina zientzia-kazetaritzan dihardu. Azken urteotan idatzi dituen liburuetan, historian zehar hainbat ikertzailek baieztatu dituzten eta bazterketari bide eman dioten zenbait uste oker gezurtatu ditu; tartean emakumeak gizonak baino gutxiago direla eta gizakiak arrazatan banatu daitezkeela.

2024 • Otsaila

			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29			

Jaiegunak: Euskal Herrian · Hego Euskal Herrian · Ipar Euskal Herrian · Araban · Bizkaian eta Gipuzkoan · Nafarroan

elhuyar
ezagutuz aldatzea

Brigitte Baptiste

Bogota (Kolonbia)
1963

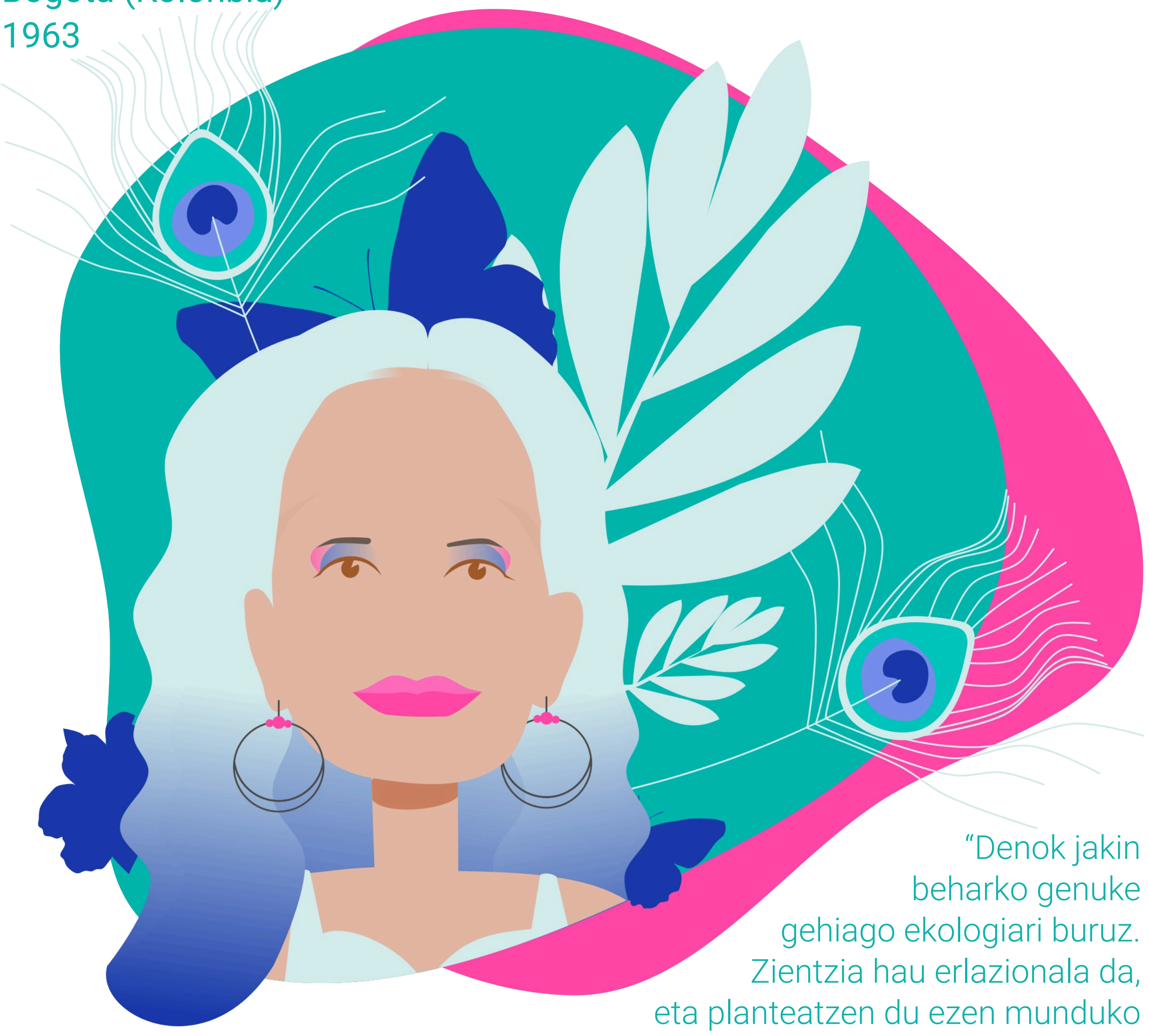

"Denok jakin
beharko genuke
gehiago ekologiari buruz.
Zientzia hau erlazionala da,
eta planteatzen du ezen munduko
erlazionamendua erlazio iragankor eta ezegonkor
horien konplexutasunaren bidez lortzen dela."

Ekologoa

Biologia ikasi zuen, eta ingurumen- eta bioaniztasun-gaietan aditua da. Kolonbiako negozio-unibertsitate bateko errektorea da. Herrialde horretan nortasun-agirian beren generoa aldatzeko eskubidea erabili zuten lehen emakume transetariko bat ere bada.

2024 • Martxoa

				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

Jaiegunak: Euskal Herrian · Hego Euskal Herrian · Ipar Euskal Herrian · Araban · Bizkaian eta Gipuzkoan · Nafarroan

elhuyar
ezagutuz aldatzea

Uxue Fernandez Lasa

Urretxu (Gipuzkoa)
1984

"Kirola,
babes ala sufrimendu?
Emozioak ukendu, gorputzak sostengu, denok
gara mugimendu. Bazterrekoak erdia eskatzen du."

Jarduera Fisikoaren eta Kirolaren Zientzietako ikertzailea

EHUn irakasle, genero-ikerketak eta ekitate zein justizia sozialaren gaineko ikerlanak garatzen ditu jarduera fisikoaren eta kirolaren zientzien eremuan. Bereziki, talde minorizatuak ekarri nahi ditu erdigunera, arlo horien gizarte-eraldaketarako gaitasuna baliatuta.

2024 • Apirila

1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

Jaiegunak: Euskal Herrian · Hego Euskal Herrian · Ipar Euskal Herrian
Araban · Bizkaian eta Gipuzkoan · Nafarroan

elhuyar
ezagutuz aldatzea

Ana Teresa Diego

Bahía Blanca (Argentina)
1954-1976

"—Arratsaldeko bostak
dira— esan zidan Anak, ia ahopean.
—Nola dakizu?— galdetu nion aldameneko zeldatik.
—Eguzkiak paretan duen proiekzioagatik. Angelu bat eratzen da, eta, trigonometria erabiliz, sinua eta kosinua neurtzen ditut; horrela kalkula dezaket. Astronomia ikasten ari naiz."

Astronomia-ikaslea eta ekintzaile komunista

La Platako Astronomia Behatokiko graduko ikasle bikaina, harik eta 1976an (21 urte zituela) Argentinako diktadura militarraren ordezkariek atxilotu eta desagerrarazi zuten arte. Asteroide batek haren izena darama.

2024 • Maiatza

		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

Jaiegunak: Euskal Herrian · Hego Euskal Herrian · Ipar Euskal Herrian
Araban · Bizkaian eta Gipuzkoan · Nafarroan

elhuyar
ezagutuz aldatzea

Mary Anderson

Greene (AEB)
1866-1953

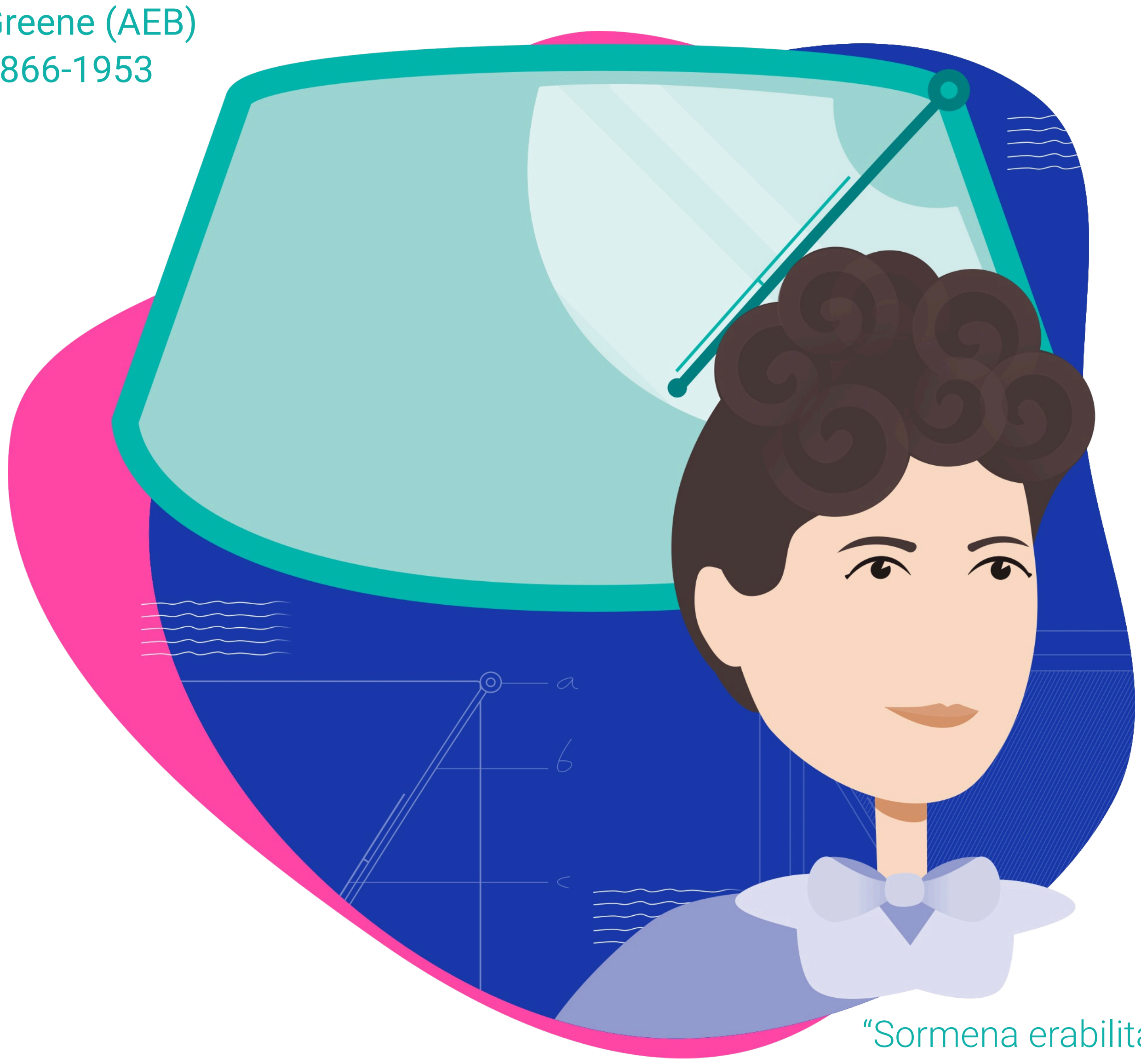

"Sormena erabilita,
zenbait arazo eta premiaren
erantzuna aurkitu dezakegu; batzuetan hain dira
ohikoak eta bistakoak, konponezinak iruditzen zaizkigu."

Asmatzailea eta ekintzailea

Tranbia-gidariek leihatiletatik elurra kentzeko zituzten zailtasun handiez jabetuta, gaur egun ezagutzen ditugun haizetako-garbigailuen aitzindaria izan zen beso metalikoa diseinatu zuen; garai hartako inork ez zion erabilgarritasunik ikusi, ordea.

2024 • Ekaina

					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

Jaiegunak: Euskal Herrian · Hego Euskal Herrian · Ipar Euskal Herrian
Araban · Bizkaian eta Gipuzkoan · Nafarroan

elhuyar
ezagutuz aldatzea

Miriam Friedman Menkin

Riga (Letonia)
1901-1992

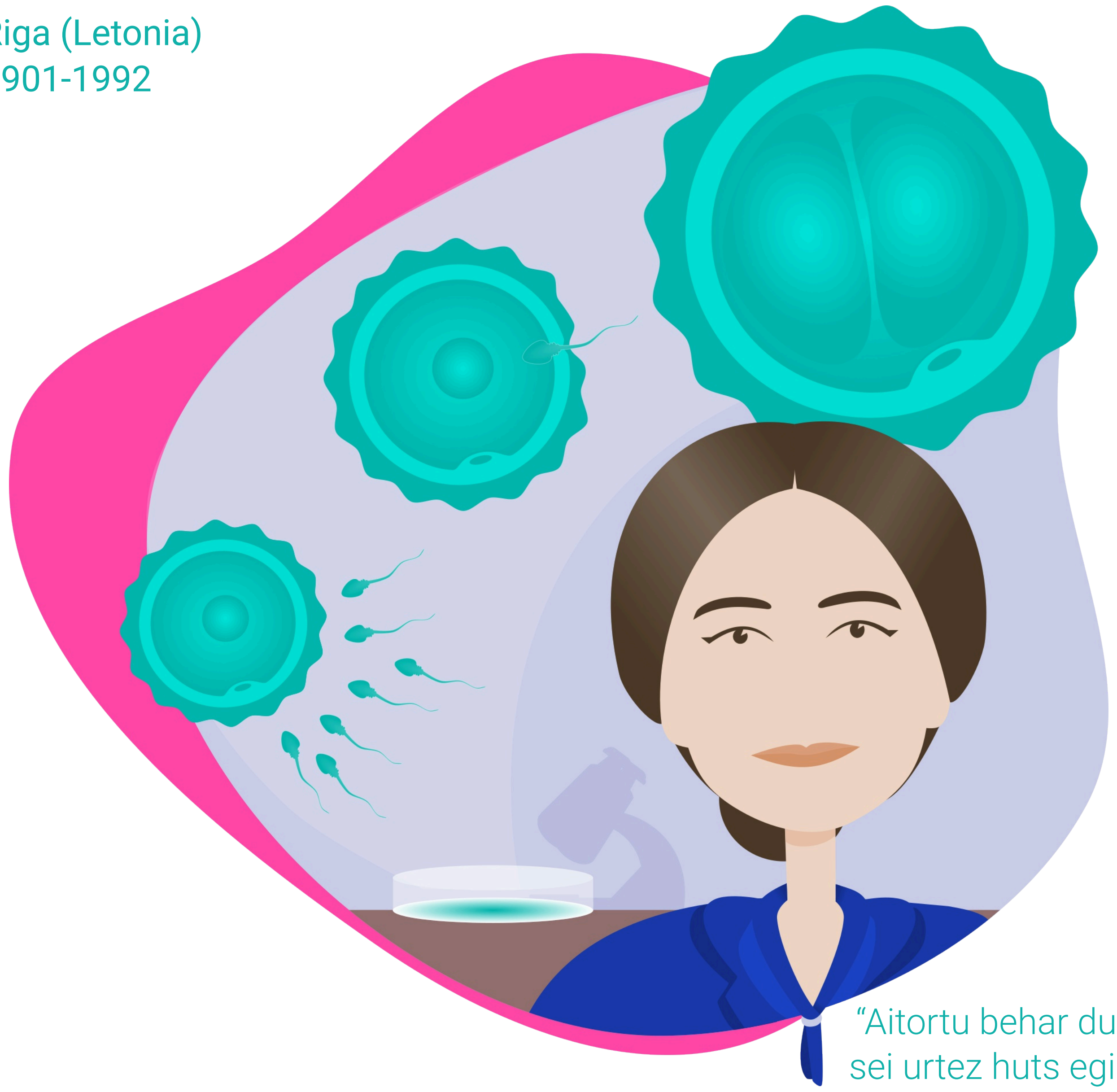

“Aitortu behar dut, sei urtez huts egin ondoren, arrakasta lortu nuela, ez bikaintasun-une bat izan nuelako, baizik eta lanean lo hartu nuelako.”

Genetikaria eta enbriologoa

Hainbat ikasketa burutu ondoren, Medikuntza ere ikasi nahi izan zuen, baina ez zuten inon onartu, garai hartan emakumeak nekez hartzen baitzituzten medikuntza-eskoletan. Hutsegite baten ondorioz, 1944an, lehen aldiz, obulu bat giza gorputzetik kanpo ernaltzea lortu zuen.

2024 • Uztaila

1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

Jaiegunak: Euskal Herrian · Hego Euskal Herrian · Ipar Euskal Herrian · Araban · Bizkaian eta Gipuzkoan · Nafarroan

elhuyar
ezagutuz aldatzea

Elena Ponciano Paino

Durango (Bizkaia)
1980

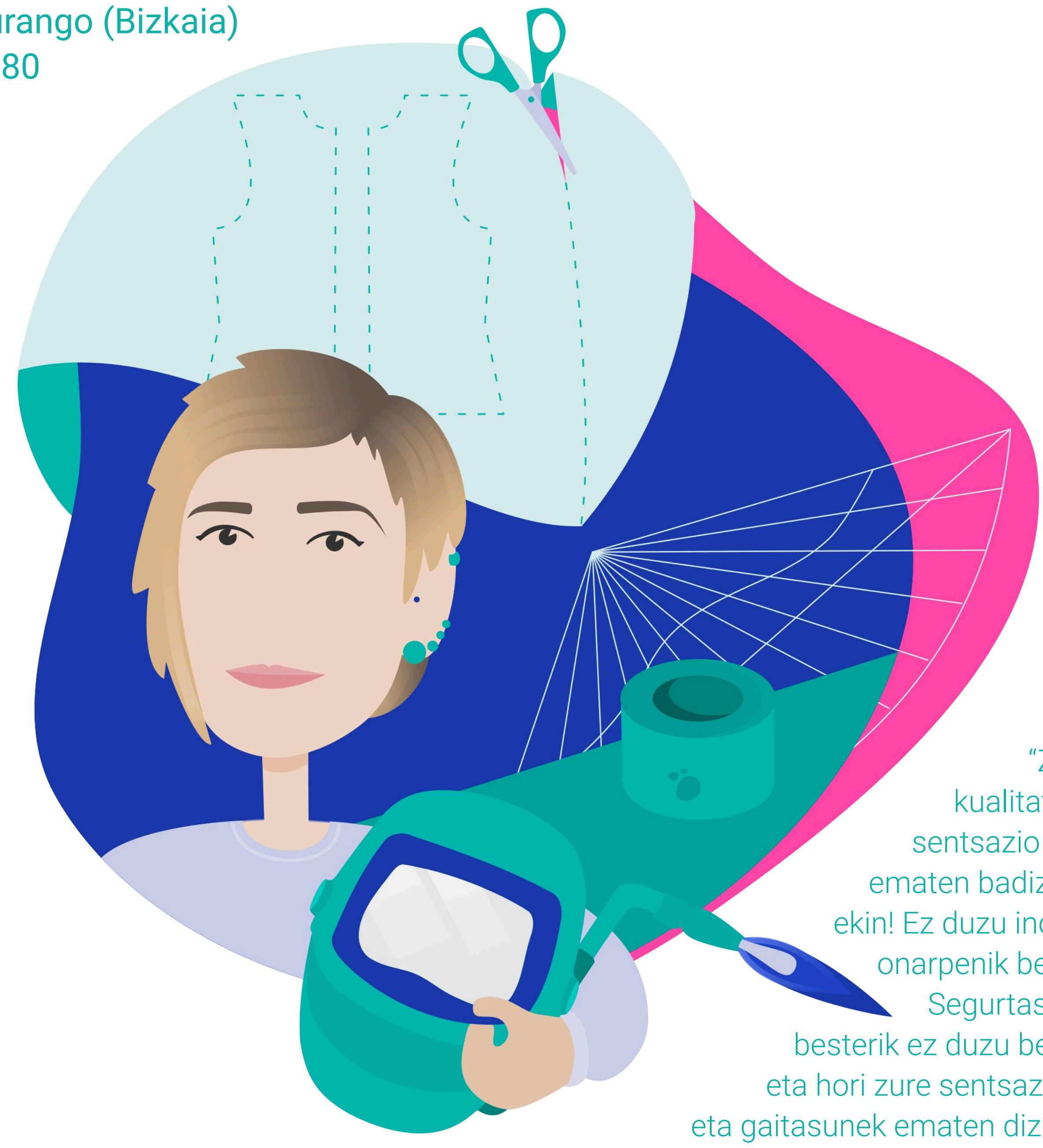

“Zure kualitateek sentsazio ona ematen badizute, ekin! Ez duzu inoren onarpenik behar. Segurtasuna besterik ez duzu behar, eta hori zure sentsazioek eta gaitasunek ematen dizute.”

Arte Plastikoetako eta Ehungintza Arteko Diseinuko goi-mailako teknikaria. Soldadura eta Galdaragintzako teknikaria

Ehungintzako diseinatzaile jardun du, eta bere bildumak nazioartean erakutsi ahal izan ditu. Ebaketa eta jantzigintzako eskolak eman zituen hiru urtez talde mistoetan. Gaur egun, soldadura-lanak egiten dihardu enpresa batean.

2024 • Abuztua

			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Jaiegunak: Euskal Herrian · Hego Euskal Herrian · Ipar Euskal Herrian · Araban · Bizkaian eta Gipuzkoan · Nafarroan

elhuyar
ezagutuz aldatzea

Wangari Maathai

Ihithe (Kenya)
1940-2011

"Munduak
etika global
bat behar du,
bizitzeko esperientziari
zentzua emango dioten balioak dituena."

Ingurumenaren aldeko ekintzailea eta politikaria

Ekologismoa oihan-galtze arazoak konpontzeko eta garapen jasangarria lortzeko modu bat izan zitekeelakoan, Gerriko Berdearen Mugimendua sortu zuen 1977an. Mugimendu haren ekimenez, 47 milioi zuhaitz landatu zituzten Kenyako emakumeek. 2004. urtean Bakearen Nobel saria irabazi zuen. Sari hori irabazi zuen lehen emakume afrikarra izan zen.

2024 • Iraila

						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

Jaiegunak: Euskal Herrian · Hego Euskal Herrian · Ipar Euskal Herrian
Araban · Bizkaian eta Gipuzkoan · Nafarroan

Chieko Asakawa

Osaka (Japonia)
1958

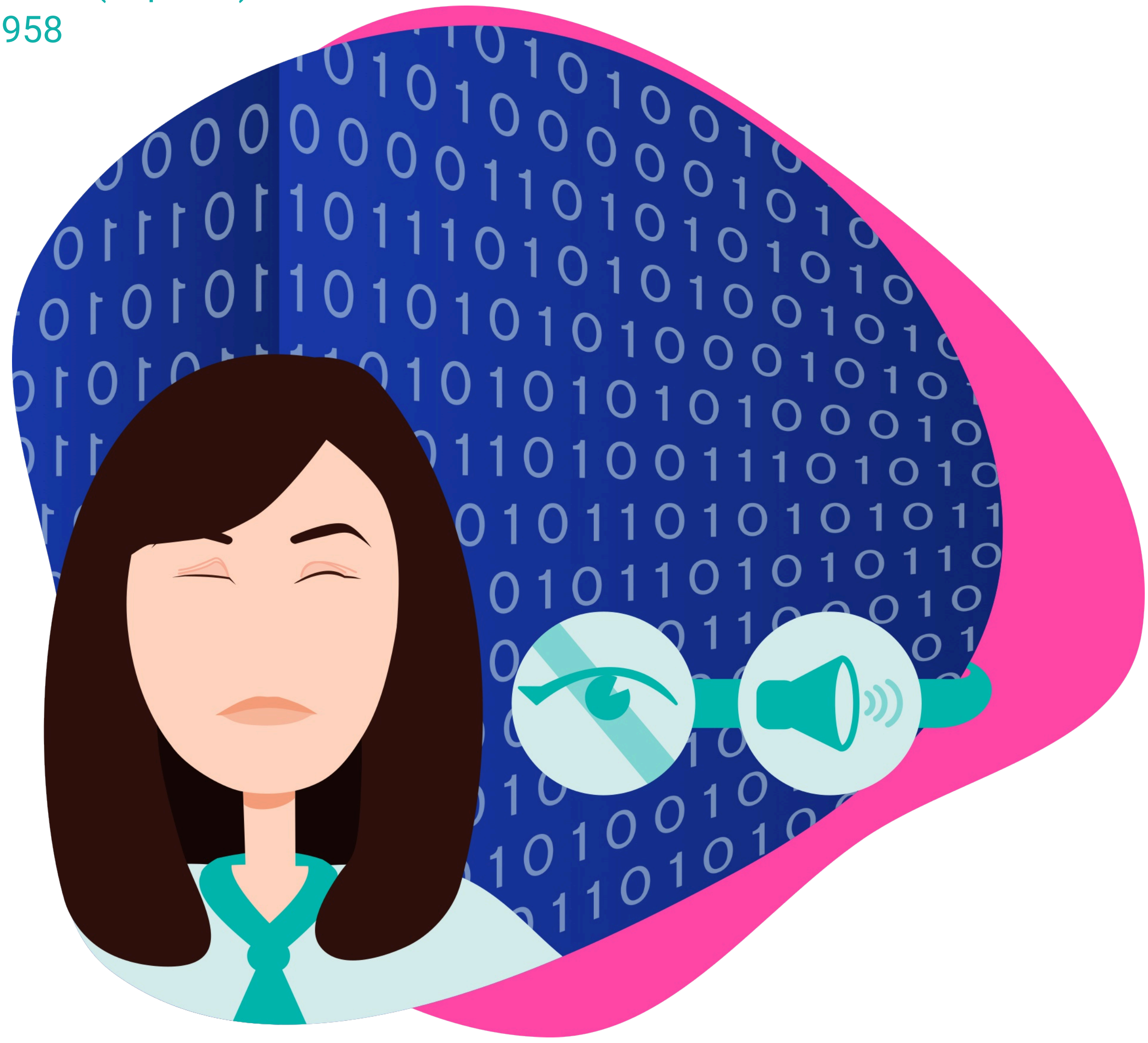

"Teknologia erabiliz itsuek
mundua ikus dezaten nahi dut."

Informatikaria

Gaztetan istripuz nerbio optikoa mindu eta ikusmena galtzen hasi zen, erabat itsutu arte. Ordutik, pertsona itsuen bizi-kalitatea hobetzen lagundu duten hamaika ekarpen teknologiko egin ditu; tartean web-orriak automatikoki irakurtzeko sistema. Gaur egun IBMko ikertzailea da.

2024 • Urria

	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Jaiegunak: Euskal Herrian · Hego Euskal Herrian · Ipar Euskal Herrian · Araban · Bizkaian eta Gipuzkoan · Nafarroan

elhuyar
ezagutuz aldatzea

Gro Harlem Brundtland

Bærum (Norvegia)
1939

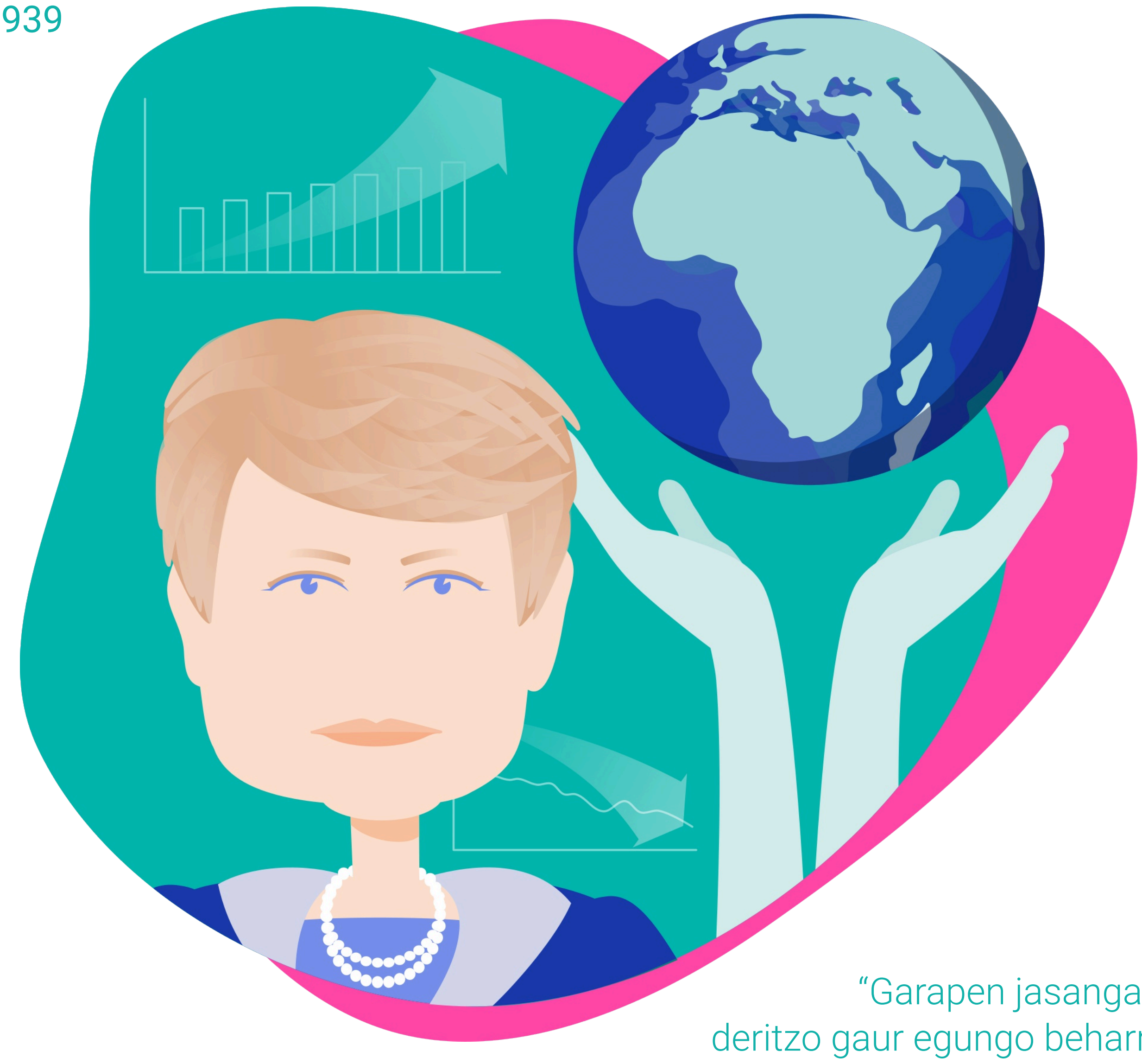

"Garapen jasangarri
deritzo gaur egungo beharrei
erantzuteko hurrengo belaunaldien
aukerak arriskuan jartzen ez dituen garapenari."

Medikua eta politikaria

Norvegiako osasungintza publikoko medikua izan zen, harik eta 35 urterekin, ingurumen-ministro izendatu zuten arte. Herrialde hartako lehen ministro izan zen hiru alditan. 1987an, Nazio Batuen eskariz idatzitako *Brundtland* txostena aitzindari izan zen gizarte-aurrerapena ingurumen-kostu altuegiarekin gauzatzen ari zela salatzen.

2024 • Azaroa

				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

Jaiegunak: Euskal Herrian · Hego Euskal Herrian · Ipar Euskal Herrian · Araban · Bizkaian eta Gipuzkoan · Nafarroan

Maia Duguine Haristoy

Hazparne (Lapurdi)
1979

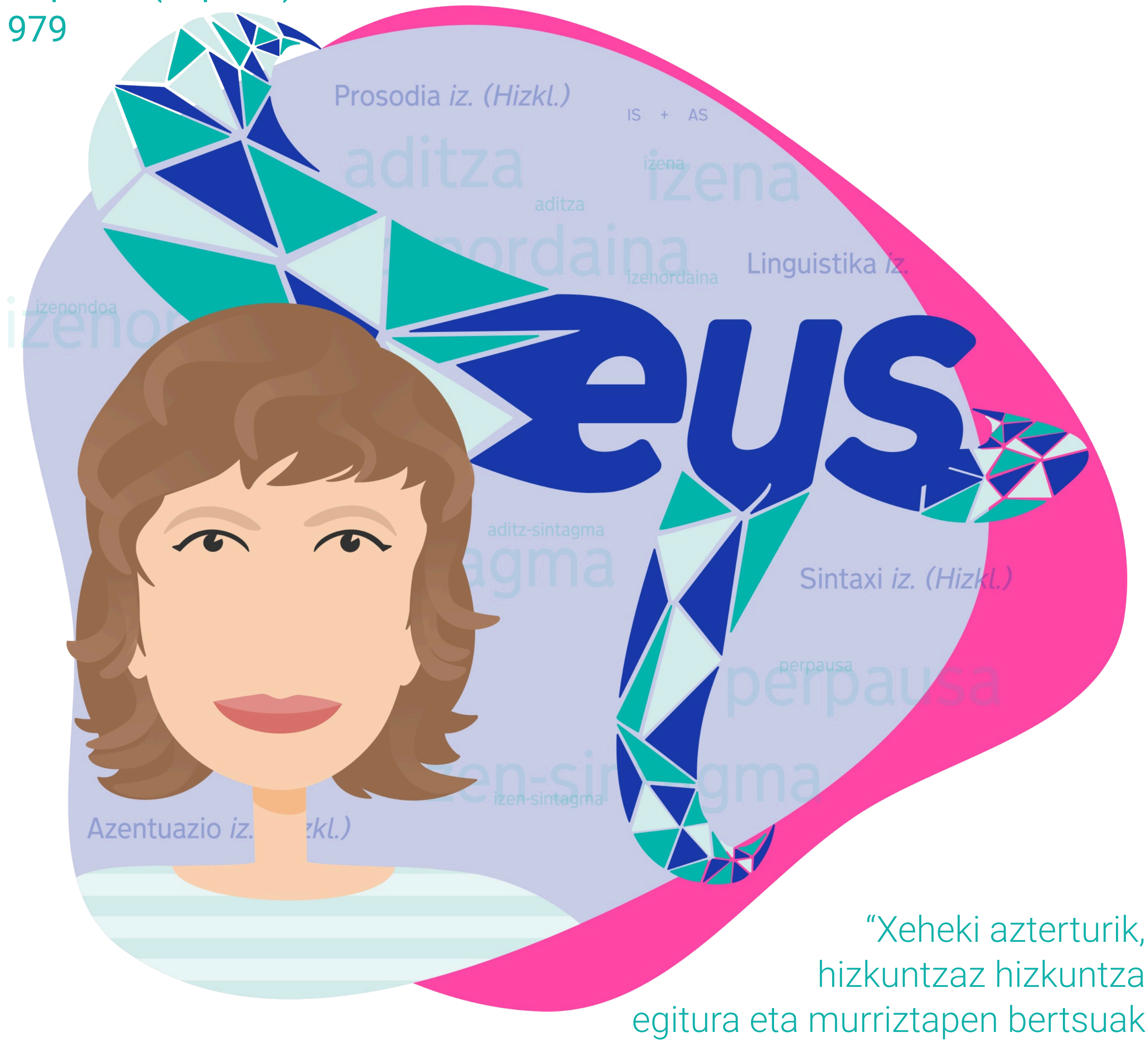

"Xeheki azterturik,
hizkuntzaz hizkuntza
egitura eta murriztapen bertsuak
aurkitzen dira, gizakiak hizkuntzarako
duen oinarri kognitibo komuna agerian utziz."

Euskal hizkuntzalaria

Euskalari dihardu Baionako IKER euskara eta euskal testuen ikerketa-zentroan. Sintaxia eta gramatika dira haren ikergai nagusiak. Hizkuntzaren egitura aztertzen du, eta bereziki interesatzen zaizkio hizkuntz aldakortasuna eta haren mugak.

2024 • Abendua

						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Jaiegunak: Euskal Herrian, Araban, Hego Euskal Herrian, Bizkaian eta Gipuzkoan, Ipar Euskal Herrian, Nafarroan

elhuyar
ezagutuz aldatzea

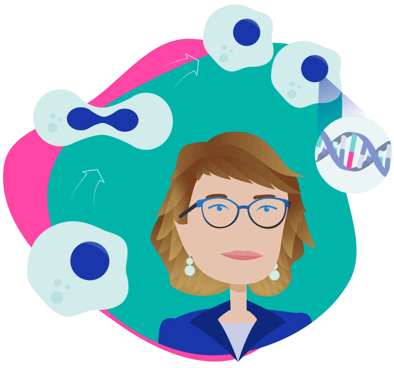

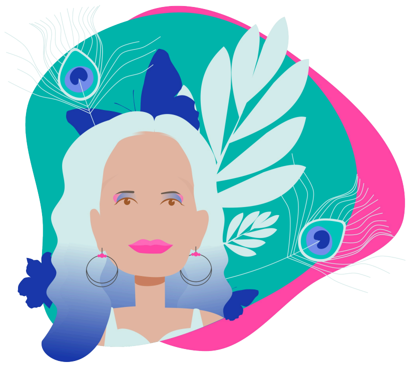
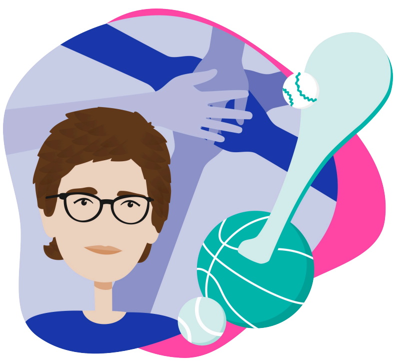
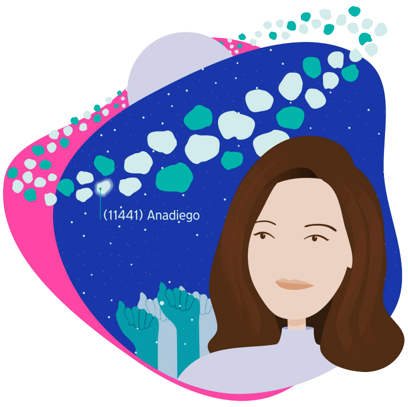

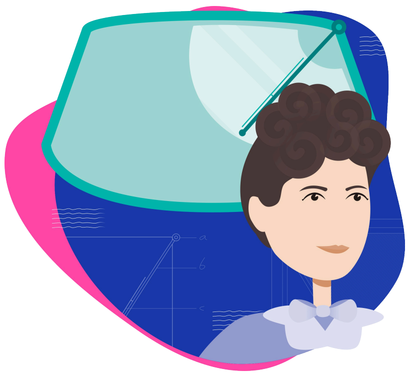
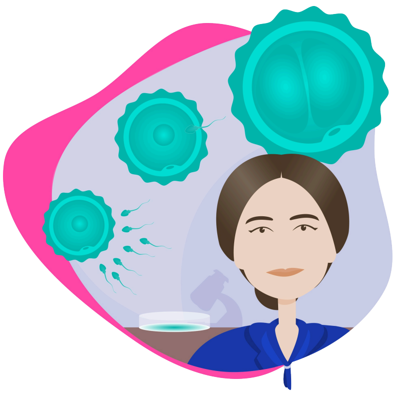
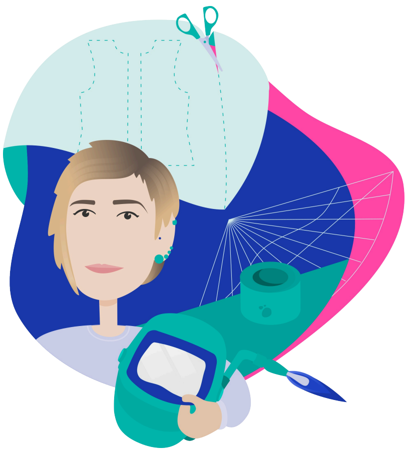

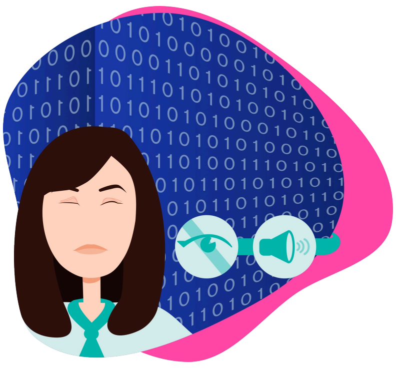

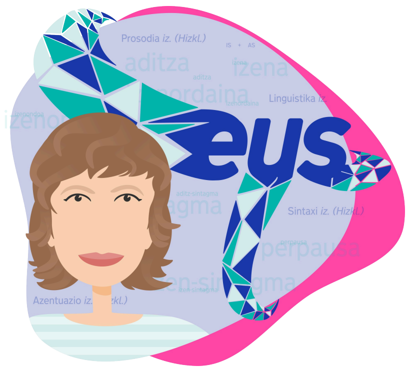

Ikasmaterial honek Hezkuntza Sailaren Onespena du: 2023/10/27
Lege-gordailua: D 00815-2023
ISBN: 978-84-947451-9-5
Egilea: ©Elhuyar
Ilustratzailea: Izaskun Alberdi Landaluze

Elhuyar Egutegia 2024

Zientzia-emakumeak argira

elhuyar
ezagutuz aldatzea

ISBN: 978-84-947451-9-5